

Stručný přehled názorů na milénium

Teologie | 29.10.2017 @ 15.48

Upozornění: V tomto článku jsem vycháze z jeho starší verze Úvod do milenialismu (říjen 2013), kterou jsem však značně upřesnil a aktualizoval. Tento článek by měl vyjít i v ŽvK.

Blahoslavený a svatý, kdo má podíl na prvním vzkříšení; nad těmi druhá smrt nemá pravomoc, nýbrž budou kněžími Božími a Kristovými a budou s ním kralovat tisíc let. (Zj 20,6)

Církev během celé své historie samu sebe chápala jako archu, která proplouvá obdobím, jenž je ze všech období dějin světa již to úplně poslední. Tomuto období se říká eschaton – poslední čas. Eschatologie je proto oblastí teologie, která zkoumá strukturu tohoto času a potažmo i úlohu, kterou v jeho plynutí zaujímá Kristus, svět a

církev. V biblické tradici, kterou nám předali pisatelé Nového zákona, sice nevidíme přesné vzorce pro výpočet délky tohoto období, vidíme však indicie, které nám mohou pomoci sestavit alespoň rámcový jízdni řád, podle nějž se poslední věk naplňuje a případně chýlí ke konci.

Jak už to bývá, čtenáři Bible se za posledních dva tisíce let nemálo činili a zanechali po sobě velmi dlouhou řadu více či méně schůdných vysvětlení toho, jak se má eschatologie pojímat. Z důvodu stručnosti se v tomto přehledu zaměřím pouze na názory, které jsou v současnosti populární mezi evangelikály. Klíčovou otázkou, kterou si evangelikální biblický teolog pokládá, je otázka příchodu milénia, tj. tisíciletého království. O miléniu se píše pouze ve Zjevení 20,1–10, byť jednotlivé názory na tuto pasáž se opírají i o jiné biblické pasáže (Da 9,22–27; Mt 24; Mk 13; Lk 17,20–37; J 5,19–29; Sk 24,15; 1Kor 15,51–52; 1Te 4,13–5,11; 2Te 2,1–10). Ony názory jsou tři: premilenialismus, amilenialismus a postmilenialismus.

Premilenialismus

Ne všichni premilenialisté se shodnou na tom, zda knihu Zjevení chápat spíše symbolicky nebo spíše jako popis budoucnosti¹. Všichni ale zastávají názor, že ve Zjevení 19–20 se popisují budoucí události v jejich přesné časové posloupnosti. Premilenialista proto věří, že Kristus se navrátí na zem, zvítězí nad silami zla (Zj 19) a pak nastolí milénium, které začíná vzkříšením svatých (Zj 20,4) a končí vzkříšením bezbožníků k poslednímu soudu (Zj 20,12). Většina premilenialistů dále věří, že před miléniem proběhne tzv. velké soužení, během nějž bude zjeven „ten člověk bezzákonosti, syn záhuby“ (2Te 2,7n) a že před miléniem také proběhne vytržení, kdy budeme „naráz proměněni“ do nepomíjitelných těl (1Kor 15,52n). Neshoda nastává v otázce

posloupnosti těchto dvou událostí.

Pretribulacionismus² říká, že církev bude vytržena před velkým soužením. Kristův druhý příchod je tedy dle tohoto názoru dvoufázový. Nejdříve se Kristus vrátí pro církev a pro ty, kdo zesnuli v Pánu (1Kor 15,52), pak na zemi proběhne velké soužení, vládá Antikrista, vylití Božího hněvu, a teprve potom se Kristus vrátí podruhé, opět vzkřísí ty, „kteří se nepoklonili šelmě“ (Zj 20,4) a nastolí svou tisíciletou vládu.

Posttribulacionismus říká, že církev bude vytržena až po velkém soužení, avšak hned co se v oblacích setká s Pánem (1Te 4,17), vrátí se s Ním v Jeho slavném druhém příchodu, aby s Ním soudila svět (1Kor 6,2; Zj 20,4). Druhý příchod a první vzkříšení tedy dle posttribulacionismu nejsou dvoufázové, což lépe zapadá do schématu ve Zjevení 20. K předpokladu, že k vytržení dojde až po velkém soužení, dochází posttribulacionismus několika cestami. (1) Za první proto, že posttribulacionální premilenialismus byl až do 4. stol. většinovým názorem církve³. (2) Za druhé proto, že soužení je dle Nového zákona standardní křesťanskou zkušeností (J 16,33; Sk 14,22). (3) Za třetí proto, že soužení již nastalo. Pro člověka čelícího brutálnímu komunistickému či islámskému režimu je soužením každý nádech, pročez je obtížné vysvětlit mu, že toto zatím ještě velké soužení není. Keener například uvádí, že během protikřesťanských represí v Číně se pod vlivem pretribulacionismu mnoho křesťanů domnívalo, že velké soužení již nastalo a oni že propásli vytržení⁴. Tak to ale nebylo! Spolu s řadou posttribulacionistů se domnívám, že velké soužení může být již jen krátké a náhlé vyvrcholení toho soužení, jemuž církev čelí již od počátku⁵ a v němž se nalézáme i my.

Rozdíly mezi pre- a post- tribulacionismem mají velmi často hlubší teologický základ.

Pretribulacionismus bývá spojován s dispenzacionalismem a posttribulacionismus s protichůdnou smluvní teologií. **Dispenzacionalismus** říká, že všechna starozákonní zaslíbení pro Izrael se musí doslova naplnit. Pokud tedy o zemi Kenán Hospodin slibuje, že ji dá Abrahamovi a jeho potomstvu (Gn 12,7) či pokud Davidovi slibuje, že jeho „trůn bude navěky pevně stát“ (2S 7,16), musí se to naplnit na fyzickém Izraeli, a to během milénia⁶. **Smluvní teologie** říká, že zaslíbení daná Izraeli se naplnila v nové smlouvě na církvi. Děti Abrahamovy jsou ti, kdo jsou ospravedlněni z víry (J 8,39; Ga 3,29). Zaslíbená země je Království Boží, které je mezi námi (Lk 17,21) a také pozemské Kristovo království během milénia. Chrámový kult zcela „pohltil“ Kristus jako Nejvyšší Velekněz (Žd 9,11n). Kristus je Davidův právoplatný dědic a kraluje navěky (Lk 1,31nn).

Dispenzacionalismus je svými úvahami veden k závěru, že věk církve je jakousi „závorkou“ v Božím plánu s fyzickým Izraelem. Tato závorka začíná v okamžiku, kdy židé odmítli Kristovu nabídku obnovení pozemské davidovské monarchie a končí v okamžiku pretribulačního vytržení, kdy bude církev ze světové scény vzata a děj se bude opět soustředit pouze na Boží plán s Izraelem⁷. Kovenantální teologie naopak tvrdí, že vrcholem postupného zjevení je církev. Píše-li tedy Pavel, že Izrael má být v budoucnu opět naroubován na ušlechtilou olivu, tj. na Krista (Ř 11,23n), podle kovenantálního teologa se zde nemyslí, že židé budou spaseni jako židé (viz malé „ž“), ale že mnoho židů konvertuje ke křesťanství a stanou se součástí církve, až „pohledí na toho, kterého probodlí“ (Za 12,10)⁸!

Letniční autoři jsou v názoru na chronologii vytržení rozdělení. Jeden z prvních letničních systematiků E. S. Williams (1885–1981) a vlajkový klasický letniční teolog Stanley M. Horton (1916–2014) byli pretribulacionisty⁹. Podobně se na to díval Rudek Bubik blahé paměti¹⁰. Již v Systematické teologii od Hortona však Gary B. McGee odmítá dispenzacionalismus v jeho rozlišení Izraele a církve jako protiletniční, protože znemožňuje letniční výklad Skutků 2,16¹¹. Od letničního nedispenzacionálního pretribulacionismu je však jen krůček k posttribulacionismu, neboť bez rozlišení svébytné role fyzického Izraele během velkého soužení máme pro pretribulační vytržení o podstatný důvod méně. Progresivnější letniční a charismatiční odborníci jako Craig S. Keener¹² či J. Rodman Williams¹³ jsou proto posttribulacionisty. V českém letničním prostředí zastupuje posttribulacionismus autor tohoto článku, dále Stašek Bubik, Aleš Franc či Bohuš Wojnar ve své zdařilé přednášce o biblické eschatologii.¹⁴

Amilenialismus

Amilenialismus tvrdí, že tisícileté království je symbolem toho, co probíhá v srdcích věřících již od počátku církve. Satan je dle amilenialistů spoután Kristovým dílem spásy (Zj 20,2), takže nemůže obelhávat národy. Vzkříšení svatých je chápáno jako znovuzrození (srov. J 3,3 se Zj 20,6). Kristus kraluje v nebi a opět přijde, avšak ne k ustanovení pozemského království, ale k soudu před velkým bílým trůnem, k všeobecnému vzkříšení a ke stvoření nového nebe a země (Zj 20,11–15).

S trochou nadsázky by se dalo říci, že amilenialismus je prostě posttribulacionismus bez milénia. Právě proto Millard J. Erickson píše, že pokud by posttribulacionista přehodnotil svůj výklad Zjevení 21 a zjistil, že Bible neposkytuje dostatečný základ pro víru v pozemské tisícileté kralování Krista, mohl by snadno přeběhnout k amilenialismu a technicky zůstat posttribulacionistou¹⁵. I Keener jako posttribulacionální premilenialista nabádá k toleranci amilenialismu, při němž vidí značnou biblickou podporu¹⁶. Hlavním argumentem ve prospěch amilenialismu je, že pokud chápeme knihu Zjevení spíše jako sérii symbolických náčrtů zkušenosti církve a ne jako doslovný „jízdni řád“, pak není velký důvod domnívat se, že by milénium ve Zjevení 20,4 muselo být budoucí¹⁷. Pokud navíc začneme studiem ostatních novozákonních pasáží, se zmínkou o milénium se v nich nesečkáme! Pokud však začneme u Zjevení 20, vidíme spíše zřetelnou podporu premilenialismu. Ve Zjevení 20 se například píše o dvou vzkříšeních (Zj 20,4nn.12nn). Amilenialismus je zde často nucen tvrdit, že první vzkříšení je duchovní a teprve druhé je fyzické. Tento předpoklad není ničím ospravedlněn¹⁸, dlužno však podotknout, že amilenialisté nenechávají tuto výtku bez odpovědi¹⁹.

Amilenialismus je mezi křesťany nejširěji zastoupen²⁰. Mezi evangelikály je nejvýrazněji zastoupen těmi, kdo se hlásí k odkazu reformátorů, není to však pravidlem.

Postmilenialismus

Postmilenialismus je podobný amilenialismu když říká, že milénium je třeba řadit před druhý příchod Páně. Zatímco však amilenialista milénium zduchovňuje, postmilenialista se domnívá, že je potřeba jej fyzicky nastolit ještě před druhým příchodem Krista. Postmilenialismus je tedy veskrze optimistický světonázor. Pokud si někteří premilenialisté si nedokáží představit budoucnost bez katastrof a pronásledování, postmilenialisté očekávají, že církev proroste do světských sfér vlivu, načež na světě převládne dobrá vůle a poslušnost Bohu.

Problémem postmilenialismu jsou „sýčkující pasáže“ (např. Mt 24,30) a pronásledování církve, které je napříč dějinami konstantní. Druhým problémem postmilenialismu je zklamání, k němuž může vést. Je příznačné, že postmilenialismus byl populární v USA v 18. a 19. století, tedy v době velkých probuzení a společenského rozmachu, avšak že ve dvacátém století byl po dvou světových válkách většinou opuštěn²¹.

Na teologické scéně je výjimkou J. Marcellus Kik, jemuž jde o návrat k postmilenialismu princetonských teologů 19. století a Rousas Rushnoody, který chce obnovovat starozákonní pořádky v současném společenském kontextu. Teprve „po triumfu křesťanství“, píše Kik, se „na zemi očekává druhý příchod Páně“²². Mezi charismatiky se s postmilenialismem setkáváme ve formě tzv. dominionismu (teologie panství), která říká, že díky Kristovu vítězství nad satanem má dnes církev jak autoritu nad duchovním světem, tak i schopnost podmanit si všechny oblasti běžného života²³. Právě toto vede Carlose Anacondiu k tomu, aby přikázal komárům odletět a neobtěžovat návštěvníky jeho bohoslužby²⁴! Dominionismus očekává na konci času velké charismatické probuzení (tzv. „pozdní dešť“) a věří, že jakmile si církev uvědomí svůj potenciál panovat na zemi skrze moc Ducha svatého, bude schopná nastolit pozemské Boží království a s ním věk milénia. Mentalitu dominionismu vidíme i v Hnutí víry s jeho důrazem na fyzický blahobyť zajištěný duchovní autoritou. Stejnou mentalitu můžeme spatřit v hnutí Novoapoštolské reformace, jehož protagonisté se pokládají za vůdce vybavené mimořádnou duchovní autoritou pro vedení „Jóelovy armády“ do triumfu v duchovních bitvách tohoto věku²⁵.

Ačkoli tedy postmilenialismus v současnosti většinou není jasně doktrínálně vycizelován, jeho étos se objevuje v bohubilých snahách o ovládnutí pozemských struktur a zdrojů křesťany. Spadá sem například předvolební agitace ze strany křesťanských vůdců a apel na aktivnější angažmá křesťanů v politice. Spadají sem pokusy o masmediální kristianizaci společnosti namísto získávání učedníků. Spadá sem očekávání velkého probuzení namísto velkého soužení. Spadají sem písně, které hovoří o pozemském triumfu církve (*/: Vzhůru, pojedme, obsadíme zemi, :/ ×3 ... jistě se jí zmocníme!*). Tyto tendence pokládám za vesměs scestné. Pokud sám Ježíš říká, že Jeho království není z tohoto světa (J 18,36), kdo jsou ti, kdo chtějí církev vést ke společenskému či politickému triumfu? Pozitivním aspektem těchto charismatických výstřelků, jak jej vyjádřil McGee, je, že se jimi ukazuje potřeba diskuse o úloze křesťanů ve společnosti²⁶. Nemáme-li, jak tvrdím já, usilovat o viditelný triumf (takto postmil.), máme se snad uzavřít jako vlak projíždějící nepřátelským územím, očekávající dosažení triumfu v budoucnosti (takto

premil.), nebo se soustředit na triumf, který Kristova vláda slaví v našich srdcích (takto amil.)? Odpověď na tuto otázku má potenciál zcela změnit tvář denominace či místního společenství. Současná generace letničních, jak se zdá, tuto odpověď teprve promýšlí.

1 GUNDRY, Robert H., 1994. *A survey of the New Testament*. 3rd edition. Grand Rapids, MI: Zondervan. ISBN 978-0-310-59550-2. Strana 462.

2 Zde nutno pro zevrubný přehled doporučit ERICKSON, Millard J., 1992. *Contemporary options in eschatology: a study of the millennium*. Grand Rapids, MI: Baker Book House Company. ISBN 978-0-8010-3442-8. Strana 125 a dále.

3 ERICKSON, 148-51; KEENER, Craig S., 2000. *Revelation*. Grand Rapids, MI: Zondervan. NIVAC. ISBN 978-0-310-23192-9. Strana 539-40 (ebook).

4 KEENER, s. 190 (ebook).

5 WILLIAMS, J. Rodman, 1992. *Renewal theology*. Grand Rapids, MI: Zondervan. ISBN 978-0-310-24290-1. Strana 380.

6 RYRIE, Charles C., 1995. *Dispensationalism*. Revised and expanded. Chicago: Moody Press. ISBN 978-0-8024-2187-6. Strana 119-121 (ebook).

7 RYRIE, s. 80, 145 (ebook).

8 LADD, George E., 1964. Israel and the Church. *Evangelical Quarterly*. **36**(4), 207-213. Strana 213.

9 WILLIAMS, Ernest S., 1981. *Systematic theology III: Pneumatology, ecclesiology, eschatology*. Springfield, MO: Gospel Publishing House. ISBN 978-0-88243-643-2. Strana 192-3; HORTON, Stanley M., 2001. Poslední věci. In: Stanley M. HORTON, ed. *Systematická teologie*. Albrechtice: Křesťanský život. ISBN 978-80-7112-069-8. Strana 637.

10 BUBIK, Rudolf, 2001. *Slavná budoucnost Božího lidu*. Albrechtice: Křesťanský život. ISBN 978-80-7112-063-6. Strana 113-14.

11 McGEE, Gary B., 2001. Historické pozadí. In: Stanley M. HORTON, ed. *Systematická teologie*. Albrechtice: Křesťanský život. ISBN 978-80-7112-069-8. Strana 41; Srov. 7. kapitulu v HORTON, Stanley M., 1977. *What the Bible says about the Holy Spirit*. Springfield, MO: Gospel Publishing House. ISBN 978-0-88243-640-1; Dispenzacionální výklad Sk 2,16 naleznete v: ICE, Thomas, 2009. *Dispensational Hermeneutics*. *Liberty University Article Archives* [online]. **115**. Strana 10; FRUCHTENBAUM, Arnold G., 2000. Israelology (Part 6 of 6). *Chafer Theological Seminary Journal*. **6**(3). Strana 63.

12 KEENER, s. 534 (ebook).

13 WILLIAMS, J. Rodman, s. 360-370.

14 BUBIK, Stanislav, 2016. *Kdy bude konec světa – Stanislav Bubik* [online]. 2016. CBH PRAHA. <https://www.youtube.com/watch?...>; WOJNAR, Bohuslav, 2017. *V očekávání požehnané naděje (I. díl)* [online]. 2017. AC, KŘESŤANSKÉ CENTRUM. <https://www.youtube.com/watch?...>; FRANC, Aleš, 2017. Vytržení. Vytržení? Vytržení! *Biblická apologetika* [online]. Dostupné z: <http://apologet.cz/?...>

15 ERICKSON, s. 147.

16 KEENER, 544 (ebook).

17 Takto např. SPILSBURY, Paul, 2005. *Trůn, beránek a drak: výklad knihy Zjevení Janova*. Přel. Dan DRÁPAL. Praha: Návrat domů. ISBN 978-80-7255-111-8. Strana 81-85.

18 ERICKSON, s. 86.

19 RIDDLEBARGER, Kim, 2003. *A case for amillennialism: understanding the end times*. Grand Rapids, MI: Baker Books. ISBN 978-0-8010-6435-7. Strana 116; Běžnou odpovědí je, že pouze druhé vzkříšení je fyzické, protože znovuzrození křesťané, kteří byli vzkříšeni zatím jen duchovně, stále podléhají smrti a sami čekají na fyzické

vzkříšení.

20 RIDDLEBARGER, s. 32.

21 ERICKSON, s. 62.

22 KIK, J. Marcellus, 1991. *Eschatology of victory*. P & R Publishing. ISBN 978-0-87552-313-2. Strana 4.

23 HORTON, „Poslední věci“, 634–5. FRANC, Aleš, 2017. Skrytá tvář teonomismu. *Biblická apologetika* [online]. Dostupné z: <http://www.apologet.cz/?...> FRANC, Aleš, 2009. Ujme se církev vlády nad světem? *Zápas o duši*. **101**. Strana 29.

24 ANNACONDIA, Carlos, 1998. *Listen to me, Satan! exercising authority over the devil in Jesus' name*. Lake Mary, FL: Charisma House. ISBN 978-0-88419-524-5. Strana 39.

25 FRANC, Aleš, 2013. *Teologické kořeny a současná teologie Nové apoštolské reformace* [online]. Praha. Univerzita Karlova v Praze, Husitská teologická fakulta. Dostupné z: <https://goo.gl/bYwWNW>. Strana 35, 201.

26 MCGEE, „Historické pozadí“, s. 43.

<https://selah.diet/teologie/strucny-prehled-nazoru-na-milenium/>